

закріплення даної дефініції, а «розумність строку» залежить від конкретного характеру справи. Тому, нашу думку, було б доречним вважати, що питання про «розумний строк» судового провадження виникає тільки тоді, коли суд виходить за межі терміну, передбаченого законом. Тобто, проблема визначення розумного (або нерозумного) строку з'являється тільки після закінчення основного строку, встановленого законом.

Список бібліографічних посилань

1. Колісник О. В. Удосконалення здійснення судочинства в Україні в контексті практики Європейського суду з прав людини. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2008. Вип. 474. С. 46–51.

Одержано 22.04.2020

УДК 159.92

Єгор Сергійович Романенко,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

НЕГАТИВНІ ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ ТАКТИКО-ОПЕРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ

Ефективність професійної діяльності працівника Національної поліції України, зокрема і спеціального підрозділу тактико-оперативного реагування (далі - ТОР), пов'язана зі сформованістю особистості поліцейського як фахівця правоохоронної системи. Успішність професійної діяльності можлива за умов оптимальної сформованості професійної навченості, розвитку професійної спрямованості особистості, соціально-психологічної взаємодії та соціального контролю.

Служба у поліції належать до складних видів професійної діяльності, яким притаманні підвищена соціальна відповідальність за професійні помилки, наявність владних повноважень, високий рівень психічного напруження та перевантаження у процесі службової діяльності, наявність екстремальних службових ситуацій, виконання яких пов'язане з небезпекою для життя працівника поліції, ймовірність заподіяння шкоди громадянам у процесі професійної діяльності, агресивність кримінального середовища та інші.

Складні види професійної діяльності поліції пред'являють значні вимоги до особистості поліцейського, його правосвідомості та професійної культури, підготовленості до професійної діяльності та набуття професійних компетенцій. Сучасний поліцейський повинен мати не тільки знання, а й навички особистої безпеки, опанування професійним стресом, запобігання професійного вигорання та деформації, збереження професійного здоров'я тощо.

Професійна діяльність працівників поліції спеціального підрозділу ТОР часто здійснюється в складних умовах, пов'язаних із затриманням злочинців, застосуванням зброї, публічного порядку під час масових заходів та надзвичайних ситуацій. Робота працівника поліції не завжди є екстремальною, але вона потребує великого нервово-психічного напруження, характеризується необхідністю протидіяти злочинності в різних формах, за формальними характеристиками є складною [3, с. 346].

В соціологічному дослідженні О.О. Сердюка, було запропоновано перелік найбільш істотних несприятливих умов праці поліцейського, а саме [1]:

а) необхідність приймати рішення, які істотно впливатимуть на долю інших людей, що вимагає не тільки знань численних нормативно-правових документів, а й умінь їх вірно інтерпретувати й вчасно застосувати. Це покладає на працівника зовнішню (від дисциплінарної до кримінальної) та внутрішню відповідальність за власні дії;

б) необхідність виконувати професійні дії і вирішувати завдання у обмежені проміжки часу, часто - в умовах дефіциту часу або в умовах великої кількості одночасних завдань;

в) «невичерпність» цілей діяльності, принципова неможливість досягти успіху в роботі шляхом досягнення її цілей (неможливо «побороти злочинність»). Отже результати діяльності часто підміняються імітацією (показниками, звітами, відписками тощо);

г) неочікуваність, раптовість виникнення нових невідкладних завдань та нової важливої інформації (у будь-який час доби, день тижня тощо). Це зумовлює ненормованість робочого часу працівників поліції, їх залучення до виконання службових обов'язків понад тривалості робочого дня;

д) наявність елементів ризику і небезпеки для життя і здоров'я працівника і та членів його сім'ї;

е) напружене професійне спілкування або з «поганими» людьми (криміналітетом, люмпенізованими громадянами тощо) або «хорошими» людьми в поганих умовах (з потерпілими, свідками тощо);

є) негативна налаштованість громадян, низька правова культура, їх нереалістично високі очікування від влади в цілому та негативне ставлення до працівників поліції [1].

Вважаємо, що це не вичерпний перелік найбільш істотних несприятливих умов праці поліцейського. Тому перспективою нашого дослідження буде дослідити умови професійної діяльності поліцейських спеціального підрозділу тактико-оперативного реагування та розширити даний перелік.

О. М. Столяренко пропонує виділяти дві групи негативних, екстремально-психологічних факторів професійної діяльності поліцейського [2]:

1. Морально-психологічні фактори сильного впливу, що вимагають мобілізованості, підготовленості, стійкості:

а) спостереження та усвідомлення працівником порушень публічного порядку і розуміння свого обов'язку припинити порушення і відновити порядок;

б) спостереження людських втрат і негараздів: загибель людей, трупи, жертви, страждання, горе людей, їх тяготи, матеріальні збитки, заклики про допомогу;

в) загальна дезорганізація життя на території, незвичайна поведінка громадян (паніка, натовп, біженці, істерія, агресивність тощо);

г) різка активізація кримінального елементу, несподіваний перехід його від імітації правослухняності до агресії із застосуванням фізичної сили; мародерство, крадіжки, грабежі, розбої, бандитизм, використання мирних громадян для прикриття свого відходу та ін.;

д) велика значимість поганих подій, розуміння особистої причетності до них;

е) усвідомлення відповідальності за свої рішення, вчинки, дії і досягнення необхідного професійного результату;

ж) небезпека для здоров'я і життя громадян, які перебувають у зоні екстремальних подій, а також своїх колег і себе особисто;

з) колективізм, солідарність, що виражаються в розумінні необхідності діяти спільно, злагоджено зі своїми товаришами по службі і взаємодіючими підрозділами, не підводити один одного,

надавати взаємну підтримку і допомогу, наслідувати приклад інших і самому показувати приклад;

и) приклад старших, начальників, командирів – фактор, що особливо сильно діє в складних, небезпечних умовах;

і) обіцянки, підкуп - в екстремальних умовах правопорушники, злочинці потрапляють у критичні, безвихідні ситуації і готові пообіцяти, запропонувати, дати працівникам поліції будь-що заради полегшення власного становища, що вступає всупереч із професійним обов'язком.

2. Професійно-психологічні фактори, що ускладнюють виконання звичайних, раніше відпрацьованих дій:

а) новизна, незвичність ситуації, що робить її унікальною, вимагає діяти не шаблонно, а гнучко, винахідливо, з розумом, напружуючи свої можливості;

б) раптовість настання або змін ситуації, що вимагає готовності до дій, пильності, сконцентрованості;

в) стрімкість, дефіцит часу, що змушує діяти швидко, реагувати на зміни негайно і адекватно, не відстаючи від темпу зміни обстановки і розвитку подій;

г) високі навантаження, які в основному є комплексними (розумовими, емоційними, вольовими, фізичними), та супроводжуються обмеженнями (можливі порушення прийому їжі, умов для відпочинку і сну, дотримання особистої гігієни та ін.);

д) тривалі навантаження (постійний поспіх, розмови з важкими в спілкуванні людьми, порушення намічених планів, відсутність перерв тощо), що вимагає проявів високого самовладання, стриманості, вміння мобілізувати себе на продовження якісної роботи;

е) невизначеність: неясність, брак інформації, велика кількість інформації (у тому числі суперечлива, недостовірна і брехлива, застаріла і неточна) та вимога діяти негайно, без часу на роздуми;

ж) ризики: ризик зриву рішення службового завдання, ризик порушення термінів, ризик уникнення злочинцем відповідальності, ризик отримання стягнення, ризик звільнення з посади, ризик отримання фізичного пошкодження, ризик для свого життя, ризик для громадян, ризик для свого авторитету і морального престижу тощо [2, с. 93–100].

Дослідження О. М. Столяренка показують, що працівники поліції з різним рівнем підготовленості по-різному реагують на

негативні фактори діяльності. У психологічно підготовлених працівників показники діяльності в цілому покращуються, спостерігаються мобілізація зусиль, діяльнісний максималізм, підвищення енергійності і активності пізнавальних процесів. І такі зміни мають груповий характер [2].

Погано підготовлені працівники, навпаки, демонструють якості, що негативно впливають на успішність професійної діяльності в складних умовах [2, 3]: надмірно висока інтенсивність психічної напруги; неспокій, тривога; розгубленість, нерішучість, уповільнення реакцій; побоювання невдачі; прагнення уникнути відповідальності; зниження спостережливості, пам'яті, кмітливості; погіршення спроможності об'єктивно та оперативно оцінити обстановку; пасивність, зниження активності, наполегливості, цілеспрямованості, винахідливості в досягненні професійної мети; відчуття слабкості, безсилля, утом без об'єктивних причин (відсутність травм, поранень, надмірних і тривалих навантажень), нездатність мобілізуватися; зростання дратівливості, втрата контролю над собою, імпульсивні, необдумані дії, що можуть становити небезпеку для себе і оточуючих тощо.

Дійсно, адекватність поведінки в складних умовах обумовлюється різними чинниками.

Таким чином, професіоналізм у правоохоронній діяльності виникає як відповідний набір і стан розвитку системи професійно-ділових, особистісних і комунікативних якостей працівників, що забезпечує ефективне виконання ними своїх функціональних обов'язків. Разом із тим у процесі професійної діяльності можуть виникати і побічні, небажані наслідки професійні травми, захворювання, деформація особистості. Тривалий вплив негативних факторів професійної діяльності, наявність постійної загрози життю, висока ймовірність загибелі та травмування висувають високі вимоги не тільки до рівня професійної підготовленості, але й до психологічних якостей особистості працівників поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Сердюк О. О. Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів: За результатами досліджень 2013–2018 років, проведених в Харківській області : наук. звіт / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Головне управління Нац. поліції в Харків. обл. Харків : ХНУВС, 2018. 128 с.

2. Столяренко А. М., Сердюк Н. В., Филимонов О. В. Социально-психологические факторы педагогики партнерства общества и полиции. *Психологическая наука и образование*. 2017. Т. 22, № 4. С. 93–100.

3. Юридична психологія : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2018. 684 с.

Одержано 21.04.2020

УДК 343.982

Ольга Федорівна Самойлова,

судовий експерт Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України;

Кристина Геннадіївна Дікевич,

судовий експерт Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

СУДОВО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ДОКУМЕНТІВ: АДСОРБЦІОНО-ЛЮМІНЕСЦЕНТНИЙ МЕТОД

Для вирішення поставлених перед технічною експертизою документів задач використовуються різноманітні методи дослідження, які базуються на сучасних досягненнях науки та техніки. вони поділяються на загальні методи; загальнонаукові методи; спеціальні методи дослідження. Спеціальні методи дослідження в свою чергу поділяються на візуальні, мікроскопічні, фотографічні, фізичні, фізико-хімічні, хімічні. Серед фізичних методів дослідження особливо слід виокремити адсорбційно-люмінесцентний метод.

Адсорбційно-люмінесцентний метод застосовується для диференціації матеріалів письма з метою встановлення дописки, виявлення залитих, замазаних, закреслених текстів, встановлення хронологічної послідовності нанесення штрихів, що перетинаються. У основі методу лежить збільшення інтенсивності люмінесценції фарбувальних речовин при адсорбції їх полімерною плівкою.

При використанні традиційного адсорбційно-люмінесцентного методу в якості матеріалів, на які потрібно копіювати (зволожувати), згідно діючих методик, передбачається використовувати відфіксований галогенідосрібний фотопапір (для копіювання водорозчинних фарбувальних речовин) або полівінілхлоридну плівку (ПВХ) (для копіювання фарбувальних речовин, розчинних в